

Tisk a informace

Soudní dvůr Evropských společenství
TISKOVÁ ZPRÁVA č. 104/09
V Lucemburku dne 30. listopadu 2009

Lisabonská smlouva a Soudní dvůr Evropské unie

Lisabonská smlouva podepsaná 13. prosince 2007 hlavami států a předsedy vlád dvaceti sedmi členskými státy EU vstoupí v platnost dnem 1. prosince 2009. Tato smlouva pozměňuje dvě základní smlouvy: Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, která se bude napříště nazývat „Smlouva o fungování Evropské unie“ (SFEU)¹.

Lisabonská smlouva s sebou přináší změny organizace a pravomocí Soudního dvora Evropské unie.

A. Změny týkající se organizace Soudního dvora Evropské unie a jmenování jeho členů

Evropská unie, která nyní získá právní subjektivitu, nastoupí na místo Evropského společenství. Na základě Lisabonské smlouvy tak přestane existovat struktura v podobě jednotlivých pilířů a Unie bude mít nový institucionální rámec. V důsledku toho přijme celá soudní soustava Unie po vzoru ostatních přejmenovaných orgánů název Soudní dvůr Evropské unie², skládající se ze tří soudů: **Soudního dvora, Tribunálu a Soudu pro veřejnou službu**.

Co se týče vytvoření **specializovaných soudů**, Lisabonská smlouva sice přejímá stávající úpravu, avšak zavádí určité změny týkající se způsobů jejich zřizování, takže napříště budou vytvářeny řádným legislativním postupem (to znamená spolurozhodováním kvalifikovanou většinou), a nikoli už jednomyslně, jak tomu bylo doposud.

Z Lisabonské smlouvy vyplývá, že požadavek změny statutu Soudního dvora Evropské unie³ je chápán jako „návrh legislativního aktu“⁴ a musí se řídit řádným legislativním postupem. Naopak postavení soudců a generálních advokátů i pravidla pro používání úředních jazyků v rámci Soudního dvora Evropské unie podléhají i nadále pravidlu jednomyslnosti.

Ohledně pravidel **jmenování členů tohoto orgánu** přejímá Lisabonská smlouva stávající ustanovení v tom smyslu, že soudci jsou jmenováni vzájemnou dohodou vlád členských států na dobu šesti let, avšak napříště se tak bude dít po konzultaci s výborem pověřeným vydávat stanovisko k vhodnosti kandidátů na funkce soudce a generálního advokáta Soudního dvora a Tribunálu. Tento výbor se skládá ze sedmi osob vybraných mezi bývalými členy obou těchto soudů, členy nejvyšších vnitrostátních soudů a obecně uznávanými právníky, z nichž jedna bude navržena Evropským parlamentem. Rada rozhodující z podnětu předsedy Soudního dvora přijme rozhodnutí, kterým se stanoví pravidla fungování tohoto výboru, a rozhodnutí o jmenování jeho členů.

¹ Zůstává pouze Evropské společenství pro atomovou energii neboli „Euratom“ (protokol č. 1 pozměňující protokoly připojené ke Smlouvě o Evropské unii, Smlouvě o založení Evropského společenství nebo Smlouvě o založení Evropského společenství pro atomovou energii).

² Článek 19 Smlouvy o EU.

³ Statut Soudního dvora Evropské unie je obsažen v protokolu č. 3.

⁴ Protokol č. 2 o používání zásad subsidiarity a proporcionality.

Prohlášení týkající se počtu generálních advokátů stanoví, že na žádost Soudního dvora lze zvýšit jejich počet z osmi na jedenáct⁵.

B. Změny týkající se pravomocí Soudního dvora Evropské unie

➤ Oblasti

Struktura sestávající z pilířů zavedená Maastrichtskou smlouvou přestává existovat. Pravomoc Soudního dvora Evropské unie se tudíž rozšiřuje na **právo Evropské unie**, nestanoví-li Smlouvy jinak⁶.

Soudní dvůr tak získá obecnou pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách v oblasti **prostoru svobody, bezpečnosti a práva** v důsledku toho, že Lisabonská smlouva odstranila strukturu pilířů a zrušila článek 35 Smlouvy o EU a článek 68 ES, které stanovily omezení pravomoci Soudního dvora.

Zprvé, co se týče policejní a justiční spolupráce v trestních věcech⁷, pravomoc Soudního dvora rozhodovat o předběžných otázkách se stává obligatorní a není již závislá na prohlášení každého členského státu uznávajícím tuto pravomoc a určujícím vnitrostátní soudy, které je mohou Soudnímu dvoru předkládat. Lisabonskou smlouvou se oblast policie a trestního soudnictví stává součástí obecného právního režimu a na Soudní dvůr se mohou obracet všechny soudy. Přechodná ustanovení nicméně stanoví, že se tato plná pravomoc uplatní teprve pět let po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost⁸.

Zadruhé, co se týče vízové, azylové a přistěhovalecké politiky a jiných politik týkajících se pohybu osob⁹ (zejména justiční spolupráce v občanských věcech, uznávání a výkon rozsudků), nyní se mohou na Soudní dvůr obracet všechny vnitrostátní soudy – tedy nikoli již pouze soudy vyšších stupňů – a Soudní dvůr je napříště příslušný rozhodovat o opatřeních veřejného pořádku v rámci přeshraničních kontrol. V důsledku toho má Soudní dvůr v této oblasti obecnou pravomoc, a to již ode dne vstupu Lisabonské smlouvy v platnost.

Krom toho **Listina základních práv**¹⁰ **Evropské unie** získává stejnou právní sílu jako Smlouvy¹¹. Je nyní zahrnuta do „souboru ústavních norem“, k němuž se může vyslovovat Soudní dvůr. Listinu však nelze uplatňovat vůči Spojenému království a Polsku, na které se vztahuje výjimka¹², z níž vyplývá, že Listina nerozšiřuje možnost Soudního dvora Evropské unie ani jakéhokoli soudu obou těchto členských států shledat, že právní a správní předpisy, zvyklosti nebo postupy nejsou v souladu se

⁵ Prohlášení č. 38 k článku 252 SFEU o počtu generálních advokátů Soudního dvora.

⁶ Článek 19 Smlouvy o EU.

⁷ Dřívější hlava VI Smlouvy o EU.

⁸ Protokol č. 36 o přechodných ustanoveních, článek 10. Je stanoveno, že jako přechodné opatření zůstávají pravomoci Soudního dvora stejné ohledně aktů v oblasti policejní a justiční spolupráce přijatých před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost. Použitelnost tohoto přechodného opatření končí pět let ode dne vstupu Lisabonské smlouvy v platnost.

⁹ Dřívější hlava IV Smlouvy o ES.

¹⁰ Článek 6 odst. 2 Smlouvy o EU krom toho upřesňuje, že „Unie přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Přistoupení k této úmluvě se nedotkne pravomocí Unie vymezených Smlouvami“. V protokolu č. 8 se uvádí, že „dohoda o přistoupení musí odrážet zejména „zvláštní úpravu případné účasti Unie v kontrolních orgánech Evropské úmluvy [a] mechanismy nezbytné k zajištění toho, aby žaloby podané jinými než členskými státy a žaloby podané fyzickými osobami byly správně podávány podle případu proti členským státům nebo Unii“. Toto přistoupení „se nedotkne působnosti Unie ani pravomocí jejích orgánů.“

¹¹ Článek 6 odst. 1 Smlouvy o EU.

¹² Protokol č. 30 připojený k SFEU o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a ve Spojeném království.

základními právy, svobodami nebo zásadami, které potvrzuje. Mimoto se hlavy států a předsedové vlád dohodli rozšířit v budoucnu tuto výjimku na Českou republiku¹³.

Třebaže pojem „pilíře“ s Lisabonskou smlouvou zaniká, **společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP)** se na základě hlavy V Smlouvy o EU¹⁴ i nadále řídí zvláštními pravidly a specifickými postupy. Soudní dvůr není proto příslušný¹⁵ k přezkumu těchto ustanovení ani aktů přijatých na jejich základě, s dvěma výjimkami: 1) je příslušný k přezkumu vymezení rozsahu pravomocí Unie a SZBP, jejíž provádění se nesmí dotknout výkonu pravomocí Unie a rozsahu pravomocí orgánů pro výkon výlučných a sdílených pravomocí Unie¹⁶; 2) má pravomoc rozhodovat o žalobách na neplatnost směřujících proti rozhodnutím, jimiž se stanoví omezující opatření vůči fyzickým nebo právnickým osobám, přijatým Radou například v rámci boje proti terorismu (zmrazení aktiv)¹⁷.

Řízení

Řízení o předběžné otázce se napříště týká i aktů přijatých institucemi nebo jinými subjekty Unie¹⁸, jež jsou v důsledku toho začleněny do práva Unie, a které může Soudní dvůr vykládat a podrobovat přezkumu platnosti na žádost vnitrostátních soudů, aby jim například umožnil ověřit soulad jejich vnitrostátních právních předpisů s tímto právem.

Lisabonská smlouva zavádí ustanovení, podle něž Soudní dvůr rozhodne v co nejkratší lhůtě, vyvstane-li předběžná otázka při jednání před soudem členského státu, které se týká osoby ve vazbě¹⁹. V samotném textu Smlouvy se rovněž odkazuje na řízení o naléhavé předběžné otázce (ŘNPO), které vstoupilo v platnost dnem 1. března 2008 a týká se prostoru svobody, bezpečnosti a práva ([Informace pro tisk č. 12/08](#)).

Lisabonská smlouva rozšiřuje přezkum Soudního dvora **na právní akty Evropské rady**, která byla touto smlouvou uznána za plnoprávný orgán. Na základě nových ustanovení²⁰ může na žádost dotčeného členského státu rozhodovat o legalitě aktů přijatých Evropskou radou nebo Radou v případě, že zjistila zřejmé nebezpečí, že tento členský stát závažně poruší určité hodnoty²¹ (úctu k lidské důstojnosti, dodržování lidských práv atd.)²².

Tento orgán má za stejných podmínek rovněž pravomoc rozhodovat o žalobách podaných Účetním dvorem, Evropskou centrální bankou a napříště i Výborem regionů k ochraně jejich práv.

Lisabonská smlouva zmírňuje podmínky přípustnosti **žalob podaných jednotlivci** (fyzickými nebo právnickými osobami) proti rozhodnutím orgánů, institucí nebo jiných subjektů Unie. Jednotlivci mohou podat žalobu proti právnímu aktu s obecnou působností, který se jich bezprostředně dotýká a nevyžaduje přijetí prováděcích opatření. Jednotlivci už tudíž nemusí prokazovat, že jsou tímto aktem dotčeni osobně²³.

¹³ Podle závěrů Evropské rady ze dne 29. a 30. října 2009 se protokol č. 30 použije na Českou republiku (Dok. 15265/09 CONCL 3).

¹⁴ Článek 24 Smlouvy o EU.

¹⁵ Článek 275 SFEU.

¹⁶ Článek 40 Smlouvy o EU.

¹⁷ Článek 275 SFEU.

¹⁸ Článek 267 SFEU.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Článek 269 SFEU.

²¹ Článek 2 Smlouvy o EU.

²² Tato žaloba musí být podána do jednoho měsíce ode dne tohoto zjištění a Soudní dvůr rozhodne ve lhůtě jednoho měsíce ode dne podání návrhu.

²³ Článek 263 SFEU

V rámci přezkumu dodržování zásady subsidiarity může členský stát podat k Soudnímu dvoru **žalobu na neplatnost legislativního aktu pro porušení zásady subsidiarity**, jejímž autorem je vnitrostátní parlament nebo jedna z jeho komor. Žaloba musí být formálně podána vládou členského státu, ale může být touto vládou též pouze „předána“, přičemž skutečným původcem žaloby je vnitrostátní parlament nebo jedna z jeho komor²⁴. Rovněž Výbor regionů se může dovolávat porušení těchto zásad, a to v případě legislativních aktů, ohledně nichž musí být konzultován.

Lisabonská smlouva kromě toho urychluje mechanismus **peněžitých sankcí** (paušální částky nebo penále) v případě nevyhovění rozsudku, kterým bylo určeno nesplnění povinnosti²⁵. Umožňuje rovněž Soudnímu dvoru ukládat již od stadia prvního rozsudku určujícího nesplnění povinnosti peněžité sankce v případě, že Komisi nebyla oznámena vnitrostátní opatření k provedení směrnice²⁶.

Konečně může Komise po uplynutí pětiletého období podávat žaloby pro nesplnění povinnosti ohledně opatření týkajících se policejní a justiční spolupráce v trestních věcech, která byla přijata před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost²⁷.

Neoficiální dokument pro potřeby sdělovacích prostředků, který nezavazuje Soudní dvůr.

Kontaktní osoba pro tisk: Balázs Lehoczki ☎ (+352) 4303 5499

²⁴ Maastrichtská smlouva zakotvila zásadu subsidiarity. Článek 5 Smlouvy o ES to vyjadřuje takto: „V oblastech, které nespádají do jeho výlučné pravomoci, vyvíjí v souladu se zásadou subsidiarity Společenství činnost pouze tehdy a do té míry, pokud sledovaných cílů nemůže být dosaženo uspokojivě na úrovni členských států, a proto, z důvodu jejich rozsahu či účinků, jich může být lépe dosaženo na úrovni Společenství“. S touto zásadou, je úzce spjata zásada proporcionality, podle níž „činnost Společenství nepřekročí rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů této smlouvy“.

²⁵ Článek 260 SFEU.

²⁶ Idem.

²⁷ Protokol č. 36, čl. 10 odst. 1.